

СОВЕТ НА ЕВРОПА

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

СЛУЧАЈ КУМПАНА И МАЗАРЕ против РОМАНИЈА

(Апликација бр. 33348/96)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

17 декември 2004

Во случајот Кумпана и Мазаре против Романија,

Европскиот суд за човекови права, заседавајќи како Голем судски совет составен од:

Г-дин Л. ВАЛДХАБЕР, *Претседател*

Г-дин Х.Л. РОЗАКИС,

Г-дин Ж.-П. КОСТА,

Г-дин Г. РЕС,

Сер Николас БРАЦА,

Г-дин И. КАБРАЛ БАРЕТО,

Г-ѓа В. СТРАЖНИЦКА

Г-дин К. БИРСАН,

Г-дин П. ЛОРЕНЗЕН,

Г-дин Ј. КАСАДЕВАЛ,

Г-дин Б. ЗУПАНЧИЧ,

Г-дин Џ. ХЕДИГАН,

Г-дин М. ПЕЛОНПАА,

Г-дин А. Б. БАКА,

Г-дин Р. МАРУСТЕ,

Г-дин М. УТРЕКЕЛИДЗЕ,

Г-дин К. ХАЏИЈЕВ, *судии,*

и г-дин П. Џ. МАХОНИ, *Секретар,*

По заседавањето зад затворени врати на 1 септември и 10 ноември 2004,

Ја донесе следнава пресуда, која стапила на сила на второспоменатиот датум:

ПОСТАПКА

1. Случајот произлегува од апликација (бр. 33348/96) против Романија поднесена пред Европската комисија за човекови права („Комисијата“) според поранешниот Член 25 од Конвенцијата за заштита на човековите права и слободи („Конвенцијата“) од страна двајца државјани на Романија, г-дин Константин Кумпана („првиот апликант“) и г-дин Раду Мазаре („вториот апликант“), на 23 август 1996.

2. Апликантите ги застапувал г-дин Мокану-Карајани, адвокат кој работи во Констанца. Владата на Романија („Владата“) ја застапувала нејзиниот Агент, г-ѓа Р. Ризоју, Заменик-државен секретар во Министерството за надворешни работи.

3. Апликантите тврдат, особено, дека постоело неоправдано попречување на нивното право на слобода на изразување, како што тоа им го обезбедува Членот 10 од Конвенцијата, поради нивната осуда по објавувањето на статија во локален весник на 12 април 1994.

4. Апликацијата била пренесена пред Судот на 1 ноември 1998, кога стапил на сила Протоколот бр. 11 кон Конвенцијата (Член 5 став 2 од Протоколот бр. 11).

5. Апликацијата била доделена на Првата секција на Судот (Правило 52 став 1 од Правилникот на судот). Во рамките на таа Секција, Судскиот совет кој го разгледувал случајот (Член 27 став 1 од Конвенцијата) бил составен како што тоа го предвидува Правило 26 став 1.

6. На 1 ноември 2001 Судот го променил составот на Секциите (Правило 25 став 1). Овој случај ѝ бил доделен на новосоставената Втора секција (Правило 52 став 1).

7. На 10 септември 2002 апликацијата била прогласена за делумно допуштена од страна на Судски совет од таа Секција, составен од г-дин Ж.-П. Коста, Претседател, г-дин Л. Лукаидес, г-дин К. Бирсан, г-дин К. Јунгвирт, г-дин В. Буткевич, г-ѓа В. Томасен, г-ѓа А. Муларони, судии, и г-ѓа С. Доле, Секретар на секција.

8. На 10 јуни 2003 Судскиот совет донел пресуда во која одлучил со пет гласа наспроти два (г-дин Коста и г-ѓа Томасен) дека не постоела повреда на Членот 10 во однос на апликантите.

9. На 2 септември 2003 апликантите побарале според Член 43 од Конвенцијата и Правило 73 случајот да биде доставен на Големиот судски совет. Барањето било поднесено и потпишано во име на двајцата апликанти од страна на првиот апликант, г-дин Кумпана.

10. Група судии од Големиот судски совет го прифатила тоа барање на 3 декември 2003.

11. Составот на Големиот судски совет бил одлучен според одредбите на Членот 27 ставови 2 и 3 од Конвенцијата и Правилото 24.

12. На 15 март 2004 Владата испратила поднесоци на упатено барање од страна на апликантите.

13. Апликантите одговориле на тие поднесоци во писмо на 17 август 2004. Вториот апликант на писмото додал изјава која потврдува дека имал намера да се приклучи на барањето на првиот апликант за доставување на случајот до Големиот судски совет.

14. Јавна расправа била одржана во Зградата на човековите права во Стразбур, на 1 септември 2004 (Правило 59 став 3).

Таму се појавиле пред судот:

(а) во име на Владата

Г-ѓа Р. РИЗОЈУ, Заменик-државен секретар, *Агент*,
Г-дин Р. РОТУНДУ, *Коагент*,
Г-ца Р. ПАШОИ,
Г-ца А. ПРЕЛИПЧЕАН,
Г-ца К. РОШИАНУ, *Советници*;

(б) во име на апликантите

Г-дин М. МОКАНУ-КАРАЈАНИ, *Застапник*,
Г-ѓа Д. МОКАНУ-КАРАЈАНИ, *Советник*.

Судот ги ислушал обраќањата од г-дин Мокану-Карајани, г-ѓа Ризоју и г-ѓа Рошиану, и нивните одговори на прашањата од неговите членови.

ФАКТИТЕ

I. ОКОЛНОСТИТЕ НА СЛУЧАЈОТ

15. Апликантите, г-дин Кумпана и г-дин Мазаре, се родени во 1951, односно 1968, и живеат во Констанца.

A. Позадина на случајот

1. Договорот за партнерство на градските власти со компанијата Виналекс

16. Во одлуката бр. 33 од 30 јуни 1992, Градскиот совет на Констанца, применувајќи ја владината одлука бр. 147 од 26 март 1992, вовел казна за возачите на незаконски паркирани возила и им ја доверила задачата за отстранување, влечење и заплenuвање на таквите возила на Комерцијалното здружение CBN, компанија со седиште во Констанца.

17. Според наредбата бр. 163 од 30 јуни 1992, градоначалникот на Констанца ѝ дозволил на приватна компанија, Виналекс, да ги врши услугите на отстранување, влечење и заплenuвање на незаконски паркираните возила.

18. На 16 декември 1992 бил потпишан договор за партнерство од страна на градските власти и споменатата компанија, а како потписници се појавиле заменикот градоначалник (понатаму „Д. М.“) и правниот експерт на советот („Г-

ѓа Р. М.“). Во писмо од 1 април 1994, градоначалникот на Констанца побарал од Виналекс да престане со активностите предвидени во договорот и ја информирал дека размислува да го раскине договорот.

2. Содржина на статијата во прашање

19. На 12 април 1994 апликантите, кои по професија се новинари, објавиле статија во локалниот весник *Телеграф*, чиј уредник бил вториот апликант, со наслов „Поранешниот заменик-градоначалник [Д.М.] и судијата на функција [Р. М.] одговорни за низа престапи во измамата Виналекс“. Имињата на поранешниот заменик-градоначалник и поранешниот правен експерт на градскиот совет, г-ѓа Р. М., која во меѓувреме станала судија, биле испечатени во целост во насловот и во самата статија.

20. Статијата, која се појавила потпишана од двајцата апликанти, ги искористила следниве зборови:

„Со одлуката бр. 33 од 30 јуни 1992 Градскиот совет на Констанца ѝ ја доверил задачата за заплenuвање на незаконски паркираните возила на комерцијалната компанија К.З. CBN ДОО ... Специјализираните оддели на градските власти имале должност да одредат практични потези за спроведување на одлуката на советот. Но работите не се одвивале така. Шест месеци по усвојувањето на одлуката бр. 33, градските власти, свесно кршејќи ги одредбите на Законот бр. 69/1991, незаконски раскинале договор за партнерство ... со К.З. Виналекс ДОО, компанија која нема поврзаност со првично избраната. Вреди да се напомене, сепак, дека договорот во прашање бил потпишан од заменикот-градоначалник, [Д.М.], наместо градоначалникот, ... и од одреден [М.] наместо правниот експерт [М.Т.]

Со какво чудо К.З. Виналекс стапиле во партнерство со градските власти кога, во одлуката бр. 33 од 30 јуни 1992, градскиот совет го одобрил CBN ДОО да врши конкретна задача? Она што е ударно е дека не постои доказ дека CBN се согласиле да се откажат од задачата да влечат незаконски паркирани возила! ... Измамникот [Д.М.] (поранешниот заменик-градоначалник, сега адвокат) им дал моќ на неодговорните вработени на Виналекс да одлучат кога возило е нелегално паркирано - со други зборови, да ги третираат со презир граѓаните и нивната сопственост. Во каков облик дошла измамата? Деловите 89 и 29 од Законот бр. 69/1991 велат дека не може да се потпише договор за партнерство со комерцијална компанија без претходна одлука од локалниот совет, усвоена од двотретинско мнозинство од вкупниот број на советници. Пред да се потпише договор, истиот мора да се упати до сите комитети од специјалисти на локалниот совет за нивно мислење ... Со Виналекс се преговарало и се склучил договор противзаконски, бидејќи потписниците истиот го базирале на одлуката [од 30 јуни 1992] која, како што веќе се покажа, се однесувала на друга компанија без да има предвид никакво друго партнерство.

Со оглед на тоа дека градските власти веќе потпишале четири други договори пред тој, потписниците не можат да тврдат дека има непознавање на законот, туку само негово намерно прекршување! И бидејќи секое намерно кршење на закон само по себе има цел - најчесто на стекнување материјална придобивка - јасно е дека во овој случај поранешниот

заменик-градоначалник, адвокат по професија, добивал потплата од компанијата-партнер и подмитувал подредени, вклучувајќи ја [Р.М.], или ги присилувал да го прекршат законот.

Ревизискиот суд на Констанца ја открил оваа бесрамна измама, која генерирала значаен приход за подмитувачот (К.З. Виналекс) ... Компанијата-престапник [К.З. Виналекс] никогаш не покажала дека има соодветни средства за заплenuвање на нелегално паркираните возила. Ова објаснува зошто биле оштетени голем број приватни возила, и, како резултат, поднесени илјадници жалби на темата.

Понатаму, наводниот договор за партнерство бил со траење од една година, до 16 декември 1993. Од тој датум [К.З. Виналекс] веќе немала никакво право да се меша во приватната сопственост на граѓаните! Таа сепак продолжила да ги влече возилата и нелегално да зема пари ... Несфатливо е како полицијата можела да ѝ обезбедува помош последните четири месеци.

Само накратко да го разгледаме однесувањето на поранешниот правен експерт на советот, [Р.М.], која сега е судија. Или таа не го познавала законот кога го потпишала договорот, во кој случај е тешко да се разбере како можела во меѓувреме да биде назначена за судија (делејќи правда на база на истите закони кои не ги познава), или таа прифатила мито и може во иднина да го стори истото! Не е изненадување дека истата таа судија била истражувана од Ревизискиот суд за понатамошни противзаконски дела, исто така извршени додека била во градскиот совет (како што имаме известно тогаш). Иронично е дека претседателот на Судот не презел мерки против неа на основа на тоа дека прифатената сума не била ... доволно висока.

Очигледно станувајќи свесни дека целата работа може да биде откриена, одделот за координација на градските власти ... го известиле К.З. Виналекс писмено за можноста за раскинување на договорот на следнава основа: ... „Немате обезбедено никаков документ кој покажува дека сте ја купиле платформа-тип опремата потребна за соодветно вршење на дејството“ (како што е пропишано во клаузата 3 од договорот ...). Во истото писмо градските власти го известуваат К.З. Виналекс: „Бидејќи немате докажано дека ја поседувате соодветната опрема, би го процениле вашиот придонс кон партнерството на ниво на капиталот на вашата компанија, односно 110.000 леи. Вашиот удел во целосниот приход на партнерството ќе треба одново да се пресмета во однос на придонесите на странаите.

Фактите се факти, и документите во наша сопственост зборуваат сами за противзаконската измама на Виналекс.“

21. Статијата била дополнета со фотографија од полициско возило на сцената додека незаконски паркирано возило се влече, фотокопирани извадоци од договорот за партнерство и од одлуката на Градскиот совет на Констанца од 30 јуни 1992, и одредени делови од Законот бр. 69/1991 кои ги засегаат одговорностите и моќите на градоначалниците, префектите, и градските и општинските совети.

22. Статијата исто така била дополнета со цртеж кој покажува маж и жена фатени под рака, носејќи торба обележана „Виналекс“ полна со банкноти. Двата лика се претставени со следниве реплики еден кон друг:

„Еј, [Р.] [деминутивна форма од името на г-ѓа Р.М.], каква работа заврши! Јас кога бев заменик-градоначалник доста заработивме, доволно да отидеме до Америка...“

„[Д.] [деминутивна форма од името на поранешниот заменик-градоначалник], ако ти станеш адвокат, јас ќе станам судија и ќе имаме доволно за цел свет да го прошетаме...“

3. Наоди од ревизорите на Ревизискиот суд

23. Во јуни 1994 Одделот за финансиска контрола на Државниот ревизиски суд разгледал извештај поднесен на 26 мај 1994 од неколку ревизори кои спровеле ревизија на буџетот на Градскиот совет на Констанца за 1992-ра година и го утврдиле следново:

(а) Одлуката на градскиот совет од 30 јуни 1992 да му го доделат договорот за влечење на незаконски паркираните возила на К.З. CBN не бил оправдан од ниедна понуда поднесена писмено од компанијата или од целите на компанијата како што се поставени во нејзиниот статут.

(б) Градскиот совет не дал мислење за партнерството склучено помеѓу градските власти и Виналекс, и не била спроведена ниту поднесена на советот за одобрение експертска проценка на средствата на Виналекс, спротивно на одредбата на Актот за локална јавна администрација (Закон бр. 69/1991).

(в) Распределбата на приходот помеѓу страните како што предвидел договорот - 70% за Виналекс и 30% за градскиот совет - не соодветствувала на придонесите на партнерите на датумот на кој бил потпишан договорот - 76.4% од градскиот совет и 23.6% од Виналекс - резултирајќи со губиток на приходот на градскиот совет.

Одделот за финансиска контрола сметал дека е потребно да се поттикне градоначалникот на Констанца, како функционерот кој е одговорен за одобрување на средства, да „обезбеди приклучување кон законот“ во врска со обврските на страните според договорот и да биде поефикасен кога ќе стапува во такви партнерства со приватни субјекти во иднина. На 8 јуни 1994 од страна на шефот на одделот била усвоена формална одлука со таа цел.

24. Апликантите изнеле пред Судот извештај со датум од 17 март 1994 од страна на истите ревизори од Ревизискиот суд, кој исто така ги спомнува

неправилностите, опишани во пасусот 23 погоре, во потпишувањето на договорот за партнерство помеѓу градските власти и Виналекс, и посочиле дека договорот треба да се раскине. Апликантите не спомнале ништо за постоењето на ваквиот извештај за време на кривичната постапка покрената против нив по објавувањето на спорната статија во весникот.

Б. Кривичната постапка против апликантите

1. Првостепената судска постапка

25. На 14 април 1994, по објавувањето на статијата, г-ѓа Р.М. повела постапка против апликантите пред Првостепениот суд на Констанца за навреда и клевета, престапи според Членовите 205 односно 206 од Кривичниот законик. Таа се пожалила, особено, во врска со цртежот со кој била дополнета статијата, кој ја прикажал како „жена во мини-сукња, под раката на маж со вреќа полна пари и со одредени интимни делови од телото нагласени како знак на исмевање“. Таа поднела дека статијата, цртежот и дијалогот помеѓу ликовите направиле читателите да веруваат дека таа имала интимни релации со Д.М., и посочила дека и таа и поранешниот заменик-градоначалник биле во брак.

26. На сослушувањето од 13 мај 1994, судот го одложил случајот бидејќи апликантите не биле присутни, и, закажувајќи понатамошно сослушување за 27 мај 1994, наредил тие да бидат изведени пред судот на тој датум.

27. На 27 мај 1994, вториот апликант на сослушувањето изјавил дека, како уредник, превзема полна одговорност за она што се објавило во весникот. Тој објаснил дека карикатуралните цртежи често се користат во печатот како начин за критикување и дека немал намера да му наштети на угледот на тужителката. Одговарајќи на прашање од судот, тој признал дека знаел дека, по наредба на градоначалникот на Констанца, на Виналекс им било дозволено да влечат незаконски паркирани возила. Тој изјавил, сепак, дека не мислел дека е потребно таа информација да се објави. На крај, тој нагласил дека нема намера да постигне спогодба со повредената страна и дека е спремен да објави статија во нејзина корист под услов таа да може да докаже дека она што веќе го објавил не е вистинито.

28. На 10 јуни 1994 апликантите поднеле барање случајот да биде префрлен на суд во друга општина. Тие исто така побарале одложување на постапката, аргументирајќи дека бидејќи тужителката била судија не би било возможно тие да најдат член на Адвокатската комора на Констанца кој би се согласил да ги застапува.

29. На неодреден датум Адвокатската комора на Констанца, одговарајќи на прашање од судот, сведочела дека апликантите не биле одбиени од страна на сите нејзини членови, и дека, во секој случај, прашањето не било упатено до нивниот извршен директор.

30. На 15 јуни и 1 јули 1994 судот го одложил случајот бидејќи апликантите не биле присутни.

31. Со привремена одлука на 21 јули 1994, Врховниот суд наредил случајот да се упати кон Првостепениот суд на Лелхиу-Гара.

32. На 15 ноември 1994 случајот бил внесен на списокот на случаи за сослушување на тој суд. Јавни сослушувања се одржале на 21 декември 1994 и на 25 јануари, 27 февруари, 20 март, 17 април и 17 мај 1995.

33. На 21 декември 1994 и 25 јануари 1995 апликантите не присуствувале на сослушувањата, иако биле прописно поканети на суд. Судот ги поканил да се појават на сослушувањата на 25 јануари и 27 февруари 1995. Апликантите не ги испочитувале поканите.

34. На сослушувањата на 27 февруари и 20 март 1995, претставници од *Телеграф* побарале одложување во име на апликантите, кои не биле присутни. Судот го одобрил барањето.

35. На 20 март 1995 член на Адвокатската комора на Букурешт, Н.В., се согласил да ги застапува апликантите.

36. На утринското сослушување на 17 април 1995, Н.В. побарал од судот да го разгледа случајот по 11:30 часот наутро. Судот го одобрил ова барање. Сепак, кога заседавал за да го разгледа случајот во 12 на пладне, и, потоа, во 2:30 попладне, утврдил дека ниту апликантите ниту правниот советник не биле присутни во судницата. Според тоа го одложил случајот за 17 мај 1995.

37. На сослушувањето на 17 мај 1995 судот ја одложил пресудата, откако забележал дека ниту апликантите - иако биле прописно поканети - ниту нивниот правен советник не биле присутни. Во пресуда донесена на истиот ден, судот ги прогласил апликантите за виновни за навреда и клевета - престапи според Членовите 205 односно 206 од Кривичниот законик. Тој им изрекол тримесечна затворска казна за навреда и седуммесечна казна за клевета, наредувајќи дека обајцата ќе ја отслужат потешката казна, односно седуммесечна затворска казна која треба да отпочне веднаш. Покрај главната казна, судот изрекол и секундарна казна на дисквалификација од остварување на сите граѓански права опфатени во Членот 64 од Кривичниот законик (види став 58 подолу).

Тој исто така им забранил на апликантите да работат како новинари една година по отслужувањето на затворските казни, безбедносна мерка која ја одредува првиот став од Член 115 од Кривичниот законик (види став 59 подолу).

Последно, им наредил да ѝ исплата на г-ѓа Р.М. 25.000.000 романски леи (ROL) (еднакви на 2.033 евра според курсот применлив во времето на одлуката) за нематеријална отштета.

38. Изнесувајќи ги своите причини позади пресудата, судот воочил, за почеток:

„Судот забележува дека повредената страна била присутна секој пат, и во Првостепениот суд на Констанца и во Првостепениот суд на Лехлиу-Гара, додека бранителите генерално биле неоправдано отсутни, иако биле законски поканети. Во поддршка на нејзината претходна жалба, г-ѓа [Р.М.] поднела копија од изданието од 12 април 1994 на локалниот весник *Телеграф*, која ја содржела статијата на која се однесува нејзината жалба и цртежот во кој била исмевана.

Судот забележува дека бранителите и страната која е одговорна за исплаќање на отштета, иако биле законски поканети, не се појавиле на ниедно сослушување, и дека присутна била само повредената страна.

Судот забележува дека бранителите Р. Мазаре и К. Кумпана биле известени за обвиненијата против нив и за датумите на сослушувањата, и дека биле помагани од адвокат кој самите го избрале (кој од Судот прво побарал одложување а потоа и разгледувањето на случајот да се одложи до второто заседавање, по 11:30 часот наутро).

Судот согледува дека бранителот Р. Мазаре поднел докази пред Првостепениот суд на Констанца на јавно сослушување на 27 мај 1994, и од неговото сведоштво го забележува следново: бранителот сметал дека не е задолжително да се студира факултет за новинарство за да се работи како новинар; одбил да одговори кога бил прашан дали имал пристап до други документи на кои се засновала одлуката бр. 33 на Градскиот совет на Констанца; под „низа престапи“ го подразбирал чинот на извршување неколку престапи; под „повеќекратно прекршување на кривичниот закон“ го подразбирал извршувањето неколку престапи; тој сметал дека повредената страна, во потпишувањето на договорот во рамки на нејзината служба како правен експерт за градскиот совет, прекршила бројни одредби од Законот бр. 69/1991; тој посочил дека не можел да даде конкретна правна класификација на престапите извршени од страна на повредената страна, бидејќи тоа не било во рамките на неговата сфера на познавања; тој изјавил дека кажал сè што имал да каже за повредената страна во статијата во весникот; тој поднел дека карикатуралните цртежи се користеле насекаде и стоел зад тоа дека тој (преку цртежот) не наштетил на ничиј углед (конкретно, оној на повредената страна).

[Судот] забележува дека бранителот Р. Мазаре изјавил дека како уредник превзема целосна одговорност за сè што било објавено во неговиот весник; ... дека тој изјавил дека е свесен за уставните одредби за правата на новинарите да споделуваат информации со јавноста; дека тој ја прочитал одлуката на владата во целост но не ја објавил поради недостаток од место; дека тој исто така изјавил дека го прочитал во целост текстот на договорот за партнерство во кој стапиле државните власти и кој го потпишала повредената страна, г-ѓа [Р.М.], но дека тој не знаел дали во одлуката на владата биле спомнати договори за партнерство; ... дека бранителот бил свесен дека компанијата Виналекс имала дозвола по

наредба на градоначалникот на Констанца да ја обезбедува услугата на влечење на незаконски паркирани возила, но дека тој не сметал дека е потребно да ја објави таа информација во весникот; и, последно, дека тој изјавил: „Со оглед на сериозноста на извршените престапи, не мислам дека беше потребно претходно да се разговара на темата со повредената страна. Доколку некој документ докаже дека моите изјави се неосновани, спремен сум да објавам статија во корист на повредената страна.““

39. Во врска со документарните докази на кои имала намера да се потпре повредената страна за да ги поддржи нејзините обвинувања, судот согледал:

„Освен статијата објавена во *Телеграф*, повредената страна, г-ѓа [Р.М.], ги поднела одлуката бр. 33 на Градскиот совет на Констанца - усвоена во согласност со одлуката на владата бр. 147 од 26 март 1992 - во која било одлучено да се влечат незаконски паркираните возила; наредбата бр. 163 од 30 јуни 1992 од градоначалникот на Констанца ... со која на компанијата Виналекс ѝ се дозволува да отстранува, влече и запленува незаконски паркирани возила („Условите за извршување на овие услуги ќе бидат одредени во договорот за партнерство кој ќе се склучи“); владината одлука бр. 147 од 26 март 1992, во која на градоначалниците им се дава моќта да наредат отстранување, влечење и запленување на незаконски паркираните возила од страна на специјализирани компании на кои им е дадена дозвола; и наредбата бр. 369 од 1 јули 1994 од страна на градоначалникот на Констанца, во која на Виналекс ѝ се дозволува да врши такви услуги.“

40. Во врска особено со статијата и цртежот во прашање, судот одлучил:

„... статијата, потпишана од Р. Мазаре и К. Кумпана, била насочена кон повредената страна, оцрнувајќи ја нејзината чест, достоинство и јавен углед и повредувајќи ја нејзината лична самодоверба преку (писмените) обвинувања прикажани преку знаци и симболи кои конкретно ја таргетираше.“

Судот смета дека овие дела се случиле, дека истите се казниви под кривичниот закон, и дека претставувале опасност по општество, не толку поради нивниот ефект во пракса (физичко извитоперување на надворешната реалност) но пред сè поради психо-социјалните последици кои произлегуваат од пласирањето двосмислени или неточни информации пред јавноста, воспоставувајќи погрешна скала на вредности во поглед на улогата и јавното влијание на медиумите, и предизвикувајќи психолошка траума за повредената страна. Повејќи ја својата проценка, Судот го имаше предвид особениот статус на страните во постапката: повредената страна, г-ѓа [Р.М.], како адвокатка и претставничка на судството, и бранителите, г-дин Р. Мазаре и г-дин К. Кумпана, како претставници на медиумите.

Судот забележува дека бранителот Р. Мазаре, иако е свесен за сериозноста на делата кои ги извршил, неодговорно изјавил дека тој „бил свесен за фактот дека Виналекс била одобрена по наредба на градоначалникот, но не сметал дека е потребно да се објави (и) таа наредба“...

Судот смета дека објавувањето на статијата во весникот не можело да биде оправдано со „леgitимен интерес“ поради тоа што не била базирана на вистински факти и пренесување

на точна информација на јавноста. Тој заклучува дека бранителите ... „ја заборавиле“ содржината на Членот 30 став 6 од Уставот: „Слободата на изразување не може да повредува нечие достоинство, чест, и приватен живот, или правото на личен углед“, и на Членот 31 став 4 од Уставот: „Од јавните и приватните медиуми ќе се бара да ѝ обезбедуваат точни информации на јавноста.“

Следи од писмените поднесоци приложени од страна на повредената страна ... дека таа отсекогаш посакувала кривичната постапка да се заврши со пријателска спогодба, доколку бранителите се согласеле да ги повлечат обвинувањата направени во статијата.

Судот забележува дека повредената страна е јавна личност и дека, следствено на објавувањето на статијата, нејзините претпоставени и авторитетот над нив побарале таа да се објасни во врска со судењето, особено со оглед на фактот дека таа требало да го положи професионалниот испит за да добие постојан статус.“

2. Жалбената постапка

41. На неодреден датум апликантите поднеле жалба против првостепената пресуда од 17 мај 1995.

42. На сослушување на 2 ноември 1995, Окружниот суд на Калараши ја одложил пресудата, забележувајќи дека случајот бил спремен за одлука и дека апликантите не се појавиле на суд, иако биле уредно поканети, и не поднеле никаква основа за нивната жалба.

43. Во пресуда од 2 ноември 1995, судот, откако ги испитал сите аспекти од случајот против апликантите, како што тоа го бара Член 385⁶ од Законот за кривична постапка, ја поддржал првостепената пресуда, одлучувајќи дека била правилна. Пресудата на Окружниот суд, испратена во архивот на 23 ноември 1995, била конечна и обврзувачка и против неа не постои обична жалба.

3. Постапката по апликацијата на Јавниот обвинител да се понишат пресудите

44. На 10 април 1996 Јавниот обвинител аплицирал кон Врховниот суд да се понишат пресудите од 17 мај 1995 и 2 ноември 1995. Тој ги поднел следниве аргументи.

(а) Правната класификација на фактите на судовите била неточна. Посочувајќи дека во цртежот апликантите само ги нагласиле нивните обвинувања за корупција кон одредени функционери на градскиот совет, тој според тоа поднесува дека фактите во прашање не го сочинуваат *actus reus* на навреда како што го дефинира Членот 205 од Кривичниот законик.

(б) Сумата која на апликантите им било наредено да платат како отштета била екстремни висока и не била објективно оправдана.

(в) Последно, барањата на првиот став од Членот 115 од Кривичниот законик, според кој судовите можеле да им забранат на лица кои извршиле незаконски дела да вршат одредена професија поради нивната неспособност, недостаток на обука или било која друга основа која ги прави непогодни за вршење на професијата, не биле исполнети во случајот на апликантите, бидејќи немало неоспорлив доказ дека апликантите биле неспособни да продолжат да работат како новинари или дека нивното работење би претставувало потенцијална опасност.

45. Во конечна пресуда од 9 јули 1996, Врховниот суд на правда ја одбил апликацијата на Јавниот обвинител како очигледно неоснована, од следниве причини:

„Воспоставено е од доказите изнесени во разгледуваниот случај дека на 12 април 1994 обвинетите, Р. Мазаре и К. Кумпана, објавиле статија во весникот *Телеграф* на Констанца со наслов „Поранешниот заменик-градоначалник [Д.М.] и судијата на функција [Р. М.] одговорни за низа престапи во измамата Виналекс“, во кој се тврдело дека во 1992, додека била вработена како правен експерт во Градскиот совет на Констанца, повредената страна, г-ѓа [Р.М.], била вклучена во измамнички активности во име на комерцијална компанија, Виналекс.

Врховниот суд понатаму забележува дека, покрај гореспоменатата статија, обвинетите објавиле цртеж во кој повредената страна е прикажана во друштво на маж кој носи вреќа полна пари на грбот, и дека ова е веројатно да ја оцрни честа, достоинството и јавниот углед на повредената страна.

Следствено, со тоа што ја објавиле статијата во *Телеграф*, обвинетите ѝ припишале конкретни чинови на повредената страна кои, доколку нивните обвинувања биле издржани, би ја направиле кривично одговорна; според тоа двата пониски судови правилно ги осудиле обвинетите како виновни за клевета според Членот 206 од Кривичниот законик.

Фактот дека обвинетите покрај гореспоменатата статија објавиле цртеж во кој повредената страна е прикажана во друштво на маж кој носи вреќа полна пари, на начин на кој ја оцрнуваат нејзината чест и углед, сочинува престап на навреда како што го дефинира Членот 205 од Кривичниот законик ... “

46. Во врска со сумата која на апликантите им било наредено да ја исплатат како отштета, Врховниот суд одлучил:

„... барањето за обвинетите да исплатат 25.000.000 леи за нематеријална отштета било оправдано, бидејќи е неспорно дека со објавувањето на статијата на 12 април 1994 во весник со масовна циркулација, обвинетите сериозно го навредиле достоинството и честа на повредената страна.“

47. Врховниот суд одлучил, на крај, во врска со наводната незаконитост на привремената забрана за апликантите да работат како новинари:

„... бидејќи применувањето безбедносни мерки во околности различни од оние кои се законски предвидени не постои на долгата листа на случаи во кои законот му дозволува на Јавниот обвинител да аплицира за поништување на одлука, тој не може да оформи правна основа за поништување на пресудите во прашање.“

В. Околностите на апликантите откако биле осудени во конечната и обврзувачка пресуда од 2 ноември 1995

1. Отслужување на затворската казна и на секундарната казна на дисквалификација од остварување на граѓанските права

48. Апликантите не ја отслужиле затворската казна која им била изречена во пресудата од 2 ноември 1995, бидејќи веднаш откако била изречена пресудата Јавниот обвинител го суспендирал нејзиното спроведување преку Членот 412 од Законот за кривична постапка (види став 61 *in fine* подолу).

49. Во писмо од 30 септември 1996, Јавниот обвинител во Врховниот суд на правда ги известил апликантите дека го продолжил рокот на спроведување до 27 ноември 1996.

50. На 22 ноември 1996 на апликантите им било доделено претседателско помилување кое ги ослободило од отслужувањето на затворските казни. Преку Членот 71 од Законот за кривична постапка, помилувањето исто така им ја поништило и секундарната казна на дисквалификација од остварување на нивните граѓански права (види став 58 *in fine* подолу).

2. Забрана за работење како новинари

(а) Првиот апликант

51. Се чини од досието за вработување (*cartea de muncă*), од кое тој доставил копија до Судот, дека, по пресудата од 2 ноември 1995 на Окружниот суд на Калараши, дека:

(а) тој продолжил да работи за *Телеграф* како уредник на делот „Настани“ до 1 февруари 1996, кога од административни причини бил префрлен во компанијата К., на истото работно место и примајќи иста плата како претходно;

(б) додека работел за К., добил покачување на платата;

(в) престанал да работи за К. на 14 април 1997 поради скратување на персоналот од страна на работодавецот, основа за отпуштање одредена според Членот 130 (а) од Законот за работни односи како што бил формулиран во времето на случување;

(г) по тоа, не бил платено вработен до 7 февруари 2000, кога бил вработен со траен договор од страна на компанијата А. како заменик уредник.

(б) Вториот апликант

52. По конечната и обврзувачка пресуда од 2 ноември 1995, вториот апликант продолжил да работи како уредник на *Телеграф*, како што посочува писмото што го испратил до Судот на 19 јануари 2000.

53. Помеѓу 1 септември 1997 и 30 ноември 1999, додека бил член на романскиот парламент, сумата од ROL 25.000.000 била одбивана од неговиот парламентарен надоместок и префрлана на банкарската сметка на г-ѓа Р.М., според пресудата од 17 мај 1995 на Првостепениот суд на Лехлиу-Гара (види став 37 *in fine* погоре).

54. На неодреден датум по таа пресуда, тој бил избран за градоначалник на Констанца, место кое сè уште го држи.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАШНО ПРАВО

А. Кривичниот законик

1. Престапи против поединец

55. Во времето на случување релевантните одредби гласеле на следниов начин:

Член 205 - Навреда

„Секој кој ќе оцрни туѓ углед или чест преку зборови, гестови, или на друг начин може да сноси одговорност со затворска казна помеѓу еден месец и две години или со парична казна.“

Член 206 - Клевета

„Секој кој во јавност ќе даде изјава или обвинување во врска со конкретна личност која, доколку би била вистинита, би ја подложила таа личност на кривична, административна или дисциплинска казна или би ја изложила на јавна критика може да сноси одговорност со затворска казна помеѓу три месеци и две години или со парична казна.“

56. Во Одлуката бр. 1123 од 24 април 1997 за почитувањето на обврските и посветувањата од страна на Романија, Парламентарното собрание на Советот на Европа согледало дека Членовите 205 и 206 од романскиот Кривичен законик биле неприфатливи и сериозно го загрозувале остварувањето на основните права, особено слободата на печатот. Поради ова Собранието ги повикало романските власти без одложување да ги изменат овие одредби.

57. Следствено на процесот на законодавна реформа, Актот за новиот романски Кривичен законик (Закон бр. 301 од 28 јуни 2004) воведува дека престапот клевета е казнив само парично (Член 225 од Новиот кривичен законик) и дека наредбата веќе не се квалификува како кривичен прекршок. Овие законодавни промени ќе стапат на сила на 29 јуни 2005.

2. Казни

58. Релевантните одредби гласат на следниов начин:

„Како додатна казна може да се наметне дисквалификација од остварување на едно или повеќе од долеспоменатите права:

(а) правото на гласање и на бивање избран во органи на јавната власт или како јавен функционер;

(б) правото да заземе функција која подразбира спроведување на власта на Државата;

(в) правото да извршува должност или професија или активност низ која осуденото лице го извршило престапот;

(г) правото на родителство;

(д) правото на старателство или законско застапување на дете.“

Член 71 - Секундарна казна

„Секундарната казна ќе се состои од дисквалификација од остварување на сите права наведени во Членот 64.

Доживотна или било каква друга затворска казна автоматски подразбира дисквалификација од остварување на правата кои ги наведува претходниот став од времето кога осудата стапува на сила до крајот на затворската казна или добивањето помилување кое ќе го поништи спроведувањето на казната ...“

3. Безбедносни мерки

59. Релевантната одредба е формулирана на следниов начин:

Член 115 - Забрана за вршење должност или професија

„Секому кој извршил [противзаконско] дело поради неспособност, недостаток на обука или било кои други причини кои го прават несоодветен за вршење на одредени должности или професии може да му биде забрането да ги извршува тие должности или да ја работи таа професија или активност. Таквата мерка може по барање да се повлече по една година доколку основата по која била наметната веќе не е важечка.

...“

4. Основа за негација на кривичната одговорност или ефектите на осудата

60. Релевантите одредби се формулирани на следниов начин:

Член 120 - Ефектот на помилувањето

„Помилувањето има ефект на поништување на спроведувањето на осудата. Помилувањето нема ефект врз безбедносните или образовните мерки.“

Член 134 - Рехабилитација

„Лице осудено на затворска казна од помалку од една година може да биде правно рехабилитирано доколку не изврши понатамошни престапи во наредните три години.“

Б. Законот за кривична постапка

61. Релевантните одредби гласат на следниов начин:

Член 409

„Јавниот обвинител може, по своја иницијатива или на барање од Министерот за правда, да аплицира кон Врховниот суд за да се поништи било која конечна одлука.“

Член 410

„Апликација за конечна осуда ... да биде поништена може да се поднесе:

I. ...

...

4. во случаи кај што наметнатата казна е вон законски пропишаните граници;

...

7. во случаи кај што престапот бил законски погрешно квалификуван “

Член 412

„Пред да аплицира за поништување на некоја одлука, Јавниот обвинител може да нареди одложување на нејзиното спроведување.“

ЗАКОНОТ

I. ПРЕЛИМИНАРНОТО ПРАШАЊЕ: ОПСЕГОТ НА ЈУРИСДИКЦИЈА НА ГОЛЕМИОТ СУДСКИ СОВЕТ

62. Во нејзините согледувања како одговор на барањето на апликантите случајот да се упати кон Големиот совет, Владата поднела дека првиот апликант го поднел барањето без јасна согласност од вториот апликант. Но, првиот апликант не го претставувал вториот на датумот на кој првиот го испратил барањето до Судот.

63. Владата поднела дека опсегот на јурисдикцијата на Големиот совет е ограничен на обвинувањето на првиот апликант за наводна повреда на неговото право на изразување. Таа соодветно на ова побарала Големиот совет да не ги разгледува жалбите според Членот 10 од Конвенцијата на вториот апликант.

64. Апликантите се спротивставиле на тоа барање и побарале од Судот случајот да се разгледува во целост на основа на тоа што нивното барање за обраќање пред Советот било поднесено од страна на обајцата и дека Конвенцијата немала јасно изјавено потенцијални последици за тоа што еден од нив двајца не го потпишал документот.

65. Имајќи ја предвид оваа расправа помеѓу страните, Судот мора да го одлучи опсегот на случајот кој му се упатува следствено на барањето на апликантите за доставување на случајот до Големиот судски совет според Член 43 од Конвенцијата, кој обезбедува:

„1. Во рок од три месеци сметано од датумот на донесувањето на пресудата од Судскиот совет, секоја страна во спорот, во исклучителни случаи, може да побара тој да биде доставен пред Големиот судски совет.

2. Група од петорица судии на Големиот судски совет го прифаќа барањето доколку случајот предизвикува сериозно прашање во врска со интерпретацијата или примената на Конвенцијата или на нејзините протоколи, или сериозен проблем од општо значење.

3. Ако групата го прифати барањето, Големиот судски совет се произнесува за случајот со донесување пресуда.“

66. Според утврдената судска практика на Судот, „случајот“ кој се упатува кон Големиот судски совет по потреба ги опфаќа сите аспекти од апликацијата која претходно ја разгледувал Советот за својата пресуда, бидејќи немало основа за само делумно доставување на случајот (види *К. и Т. против Финска* [ГС], бр. 25702/94, ставови 140-142, ЕСЧП 2001-VII, и *Перна против Италија* [ГС], бр. по. 48898/99, ставови 23-24, ЕСЧП 2003-V). „Случајот“ како што бил доставен пред Големиот судски совет ја сочинува апликацијата што била прогласена за допуштена (види, *mutatis mutandis*, *Ирска против Обединетото Кралство*, преуда од 18 јануари 1978, Серија А бр. 25, стр. 63, став 157, и *Азинас против Кипар* [ГС], бр. 56679/00, став 32, ЕСЧП 2004-III), со засегнатите страни во постапката против Советот, вклучувајќи го и нивниот статус на датумот кога апликацијата била прогласена за допуштена..

67. Овој пристап, додатно, се приклучува кон духот и зборовите во Членот 37 став 1 *in fine* од Конвенцијата, според кој на Судот му се дозволува да продолжи со испитување на одредена апликација доколку тоа го бара почитувањето на човечките права како што го дефинираат Конвенцијата и Протоколите кон неа, вклучително и кога околностите водат до заклучок дека апликантот ќе ја повлече апликацијата, исклучок кој директно е предвиден во Членот 37 став 1 (а) кој може да се толкува како сличен на немањето потпис од вториот апликант на барањето за упатување во разгледуваниот случај (види, *mutatis mutandis*, *Карнер против Австрија*, бр. 40016/98, став 28, ЕСЧП 2003-IX).

68. Ваквиот заклучок е уште посоодветен во разгледуваниот случај бидејќи г-динот Мазаре, во неговата изјава од 17 август 2004, јасно се приклучил кон барањето за упатување на случајот потпишано во име на двата апликанти од страна на првиот апликант (види ставови 9 и 13 погоре), со тоа ставајќи до знаење, иако тоа било ретроспективно, дека немал намера да ја повлече жалбата според Член 10 од Конвенцијата како што била прогласена за допуштена од страна на Советот и дека сакал истата да ја достави на испитување пред Големиот судски совет.

69. Според тоа, опсегот на случајот кој е моментално пред Големиот судски совет не е ограничен на начинот на кој тоа го тврди Владата.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕНОТ 10 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

70. Апликантите поднеле дека нивната осуда која произлегла од објавувањето на статија во локален весник на 12 април 1994 претставувала неоправдано мешање во нивното право на слобода на изразување во рамки на значењето на Членот 10 од Конвенцијата, чии релевантни делови гласат:

„1. Секој човек има право на слобода на изразувањето. Ова право ги опфаќа слободата на мислење и слободата на примање и пренесување информации или идеи, без мешање на јавната власт ...

2. Остварувањето на овие слободи, коешто вклучува обврски и одговорности, може да биде под одредени формалности, услови, ограничувања и санкции предвидени со закон, кои во едно демократско општество претставуваат неопходни мерки ... за заштитата на угледот или правата на другите, ... или за зачувување на авторитетот и непристрасноста на судството.“

A. Поднесоци на оние кои се појавуваат пред Судот

1. Апликантите

71. Апликантите поднеле дека мешањето во нивното право на слобода на изразување како резултат на нивната осуда од државните судови не задоволувало „итна општествена потреба“ која би можела да го оправда под вториот став од Членот 10 од Конвенцијата. Тие изјавиле, за почеток, дека со објавување на спорната статија во локален весник тие имале намера да го привлечат вниманието на јавноста кон јавните и политичките прашања поврзани со нерегуларностите извршени, според нив, од страна на градските власти со потпишувањето на јавен договор за партнерство со приватна компанија.

72. Посочувајќи дека во статијата никако не бил спомнат приватниот живот на повредената страна, г-ѓа Р.М., и дека ова сведочело за нивната добра намера, апликантите аргументирале дека цртежот кој резултирал со нивното обвинение за мешање во приватниот живот на поранешниот правен експерт на градскиот совет претставувал исклучиво хумористична форма на сатира и дека во такви прилики нагласувањето на одредени карактеристики на луѓето и на настаните може да се толерира. Според поднесениот, само бујната имагинација на г-ѓа Р.М. можела да ја поведе да поверува дека цртежот во прашање инсинуирал дека таа имала интимни релации со поранешниот заменик-градоначалник, и Владата не требало да се согласи со ова злонамерно толкување.

Тие изјавиле дека државните судови не нашле ништо во цртежот што може да наговести дека лицата кои тој ги прикажува имале вонбрачна афера. Тие додале дека доколку биле свесни за такви интимни релации помеѓу членовите на двајца функционери на градскиот совет, тие без колебање би обезбедиле детален, експлицитен и директен опис на истите во статијата.

73. Тие понатаму поднеле дека треба да се смета дека соодветно ја провериле информацијата споделена со јавноста, со оглед на тоа дека таа се засновала на извештај - чиј кредибилитет не бил доведен во прашање - усвоен на 17 март 1994 од страна на Ревизискиот суд, единствената јавна институција која има дозвола да го ревидира управувањето со јавните финансии. Тие изјавиле дека исто така имале извори во градскиот совет и во Ревизискиот суд, чии идентитети не можеле да ги откријат без да ги стават на ризик.

74. Апликантите посочиле дека фактот дека тие не ја докажале вистинитоста на нивните обвинувања пред државните судови резултирала од објективни размислувања во врска со принципот на заштита на изворите, и од ставот на државните судови, кои не се обиделе активно да докажат дека нивните обвинувања биле вистинити. Тие поднеле дека „новинарската вистина“ ја следи целта да ја информира јавноста за брзо време за прашања од општ интерес и поради тоа е различна од „правната вистина“, која државните судови ја воспоставувале со цел ја одлучат одговорноста на оние кои постапиле против законот. Според тоа од печатот не може да се бара да ги воспостави фактите со истата прецизност како што тоа се бара од истражните органи.

75. Апликантите поднеле дека обвинувањата кои резултирале со нивна осуда, во врска со незаконитоста на јавниот договор потпишан од јавните власти, биле потврдени од страна на извештајот на Ревизискиот суд. Тие го оправдуваат фактот дека ги изнеле истите пред јавноста дури две години по склучувањето на договорот со тоа што посочиле дека тие до тој датум немале пристап до извештајот за кој се работи. Тие исто така нагласиле дека статијата во прашање била насочена кон Р.М. во капацитет на нејзината улога како функционер во градскиот совет во моментот на опишаните случувања, и никако не се однесувала на нејзината работа како судија на датумот на кој статијата била објавена.

76. На крај, тие аргументирале дека фактот што не ја отслужиле нивната затворска казна не ја ослободува Државата која одговара од одговорноста во врска со мешањето во нивното право на изразување, и поднеле дека санкциите кои им биле наметнати биле прекумерни и еднакви на потчинување на слободната дискусија на прашања од јавен интерес на вид на лична и општа цензура.

2. Владата

77. Владата поднела дека осудата на апликантите била потребна во демократско општество, со оглед на тоа дека објавувањето на статијата во прашање претставувало очигледно прекршување на новинарската етика. Инсистирајќи дека апликантите не споделиле основани и точни информации со јавноста и не дејствувале со добра намера во тврдењето дека г-ѓа Р.М. била корумпирана, таа согледала дека апликантите пред државните судови не стоеле зад тоа дека нивната информација била проверена, изјавувајќи само дека зеле предвид одредени одлуки од страна на градскиот совет и градоначалникот и наредба од властите; сепак, во тие документи немало ништо што може да ги оправда сериозните обвинувања за корупција насочени кон г-ѓа Р.М.

78. Владата понатаму посочила дека пред државните судови апликантите никогаш не спомнале други документи и информации како извор за нивната статија, иако биле свесни дека постоела друга одлука од страна на градските власти која им одобрува на Виналекс да ја вршат јавната услуга на која се однесувал договорот за партнерство. Потпирајќи се особено на доказите приложени од вториот апликант пред Првостепениот суд на Констанца, Владата утврдила дека апликантите не сметале дека е потребно или релевантно тој документ да се објави, иако тој всушност противречел на пораката која ја пренесува спорната статија. Понатаму таа го свртела вниманието кон она што го смета за недвосмислени референци кон приватниот живот на г-ѓа Р.М. - како употребата на деминутивни форми во текстот кој го придружува цртежот - кои во нејзиниот поднесок ги смета за целосно несоодветни придонеси кон дебата на тема од јавен интерес на која се обрнува вниманието на јавноста.

79. Владата понатаму аргументирала, како прво, дека апликантите не ја утврдиле вистинитоста на нивните конкретни обвинувања за корупција и соучество од страна на г-ѓа Р.М. во потпишувањето на противзаконски договори и, како второ, дека тие не успеале да покажат пред државните судови било каква фактичка основа за нивните вредносни осудувања за моралот и способноста на поранешниот правен експерт на градскиот совет. Таа забележала во врска со ова дека судовите ги прогласиле апликантите за виновни за навреда и клевета откако воспоставиле дека тие дејствувале злонамерно.

80. Во врска поособено со извештајот од Ревизискиот суд, Владата поднела дека истиот не можел да претставува основа за обвинувањата на апликантите, со оглед на тоа дека тој не бил издаден сè до 26 мај 1994, повеќе од еден месец по објавувањето на статијата. Понатаму, пред државните судови апликантите не го спомнале ниту постоењето на таквиот извештај ниту фактот дека има тековна ревизија од страна на Ревизискиот суд, со тоа одземајќи му можност на судот да

ги побара релевантните официјални документи од надзорните органи во прашање.

81. Владата понатаму тврдела дека осудата на апликантите задоволувала итна општествена потреба, имено заштитата на приватниот живот и репутацијата на г-ѓа Р.М., и, имплицитно, угледот на судството, бидејќи статусот како судија на повредената страна повеќепати бил нагласен во оспорената статија. Тие согледале дека обвинувањата на апликантите биле далеку од дебата во врска со прашање од јавен интерес, и всушност биле сочинети од лични навреди упатени кон судијата во прашање; тоа, меѓу другото, ја оправдувало строгоста на казната која им била наметната.

82. Во врска со тоа, Владата забележала дека наредбата која им забранува на апликантите да работат како новинари била безбедносна мерка а не казна, и била потребна со оглед на кампањата за оцрнување која тие ја спровеле против повредената страна; според поднесокот, таквата мерка била наменета да спречи понатамошни престапи. Во секој случај, таа согледала дека санкцијата во пракса немала последици по професионалните активности на апликантите.

83. На крај, согледувајќи дека апликантите не ја отслужиле затворската казна која им била изречена, Владата тврдела дека помилувањето кое им било дадено всушност било конзистентно со генералната политика на романските власти да се спротивставува на затворањето на новинари за престапи поврзани со слободата на изразување. Таа забележала дека Парламентот заземал сличен пристап, со тоа што скорешните предлози за законодавни реформи воделе до отстранување на делото навреда од Кривичниот законик и укинување на затворските казни за делото клевета (види став 57 од „Релевантно домашно право“ погоре).

Б. Проценката на Судот

1. Дали постоело мешање

84. Неспорно било дека осудата на апликантите од страна на домашните судови следствено на нивното објавување на статија во локален весник чиј уредник бил вториот апликант претставувала „мешање“ во нивното право на слобода на изразување.

85. Таковото мешање претставува повреда на Конвенцијата доколку не ги задоволува условите на ставот 2 од Членот 10. Според тоа треба да се одлучи дали истото било „предвидено со закон“, дали тоа следело една или повеќе од оправданите цели кои ги зацртува тој став и дали било „неопходно за едно демократско општество“ за да ги постигне тие цели.

2. Дали мешањето било оправдано

86. Се чини од одлуките донесени од страна на државните судови дека мешањето било неоспорно „предвидено со закон“, имено од страна на Членовите 205 и 206 од Кривичниот законик како што биле формулирани во времето на случување (види став 55 погоре), чија достапност и предвидливост не биле оспорени, и дека следело оправдана цел, „заштита на правата на другите“, и поконкретно на угледот на г-ѓа Р.М., која била функционер во градскиот совет во времето на настаните опишани во статијата и судија на датумот на објавување на истата (види статуси 40 и 45 погоре).

87. Лицата кои се појавуваат пред судот не се согласуваат со тоа дека мешањето во прашање било „неопходно за едно демократско општество“. Според ова Судот мора да одлучи дали овој услов, како што е поставен во вториот став од Членот 10, бил задоволен во разгледуваниот случај, откако прво ќе ги повтори принципите воспоставени од неговата релевантна судска практика.

(а) Општи принципи

88. Тестот за „неопходност за едно демократско општество“ бара Судот да одреди дали мешањето за кое има жалба одговарало на „итна општествена потреба“. Државите договорнички имаат одредена маргина на уважување во проценката на постоењето на таквата потреба, но таа оди рака под рака со европскиот надзор, кој ги опфаќа и законодавството и одлуките со кои истото се применува, дури и оние изречени од независен суд. Според тоа Судот има моќ да даде конечна пресуда за дали некое „ограничување“ може да се помири со слободата на изразување како што ја заштитува Членот 10 (види, меѓу многу други авторитети, *Перна*, цитиран погоре, став 39, и *Здружение Екин против Франција*, бр. 39288/98, став 56, ЕСЧП 2001-VIII).

89. Задачата на Судот во вршењето на неговата надзорна функција не е да го заземе местото на надлежните домашни судови туку според Членот 10 да ги ревидира донесените одлуки во рамки на нивната маргина на уважување (види *Фресоз и Роар против Франција* [ГС], бр. 29183/95, став 45, ЕСЧП 1999-I). Ова не значи дека надзорот е ограничен на одредување дали Државата која одговара ја употребила својата дискреција разумно, внимателно, или добронамерно; она што Судот треба да го стори е разгледување на спорното мешање во контекст на случајот во целост, вклучувајќи ја содржината на спорните коментари на апликантите и контекстот во кој биле направени (види *Њуз Ферлагс ДОО & Со. КД против Австрија*, бр. 31457/96, став 52, ЕСЧП 2000-I).

90. Судот особено мора да одреди дали причините кои ги навеле државните власти за да го оправдаат мешањето биле „релевантни и доволни“ и дали мерките кои биле преземени биле „сразмерни на оправданите цели кон кои се стремеле“ (види *Шови и други против Франција*, бр. 64915/01, став 70, ЕСЧП 2004-VI). За да го стори тоа, Судот мора да оправда пред себе дека државните власти, основајќи се на прифатлива проценка на релевантните факти, примениле стандарди кои се приклучуваат кон принципите одредени од Членот 10 (види, меѓу многу други авторитети, *Зана против Турција*, пресуда од 25 ноември 1997, *Извештаи за пресуди и одлуки* 1997-VII, страни. 2547-48, став 51).

91. Судот исто така мора да одреди дали домашните власти постигнале фер рамнотежа помеѓу, од една страна, заштитата на слободата на изразување како што ја зацртува Членот 10, и, од друга страна, заштитата на угледот на оние против кои биле насочени обвинувања, право кое, како аспект од приватниот живот, е заштитено од Членот 8 од Конвенцијата (види *Шови и други*, цитиран погоре, став 70 *in fine*). Таа одредба може да бара усвојување на позитивни мерки создадени за да обезбедат ефективна почит за приватниот живот дури и во сферата на меѓусебните релации на поединците (види *фон Хановер против Германија*, бр. 59320/00, став 57, ЕСЧП 2004-VI, и *Стабингс и други против Обединетото Кралство*, пресуда од 22 октомври 1996, *Извештаи* 1996-IV, стр. 1505, ставови 61-62).

(б) Примена на горенаведените принципи во разгледуваниот случај

(i) „Итна општествена потреба“

92. Во разгледуваниот случај државните судови одлучиле дека во спорната статија апликантите ги оцрниле честа, достоинството и јавниот углед на г-ѓа Р.М. со тоа што ја обвиниле за извршување конкретни престапи, како помагање и поддржување на измамнички активности од страна на Виналекс, и со тоа што ја прикажале во цртеж под рака со маж кој носи вреќа полна пари; според судовите, ова имало веројатност да ѝ предизвика психолошка траума и да води до погрешно информирање на јавноста (види ставови 40 и 45 погоре). Судот мора да одлучи дали причините кои ги дале државните органи за да ја оправдаат осудата на апликантите биле релевантни и доволни.

93. Еден фактор од особена важност за одлуката на Судот во разгледуваниот случај е суштинската улога на „јавен чувар“ која ја исполнува печатот во демократското општество (види *Гудвин против Обединетото Кралство*, пресуда од 27 март 1996, *Извештаи* 1996-II, стр. 500, став 39, и *Бладет Тромсе и Стенсас против Норвешка* [ГС], бр. 21980/93, став 59, ЕСЧП

1999-III). Иако тој не смее да пречекорува одредени граници, особено во врска со угледот и правата на другите, неговата должност сепак е да споделува - на начин доследен на неговите обврски и должности - информации и идеи за политички прашања и други прашања од јавен интерес (види, меѓу многу други авторитети, *Де Хас и Гијселс против Белгија*, пресуда од 24 февруари 1997, *Извештаи* 1997-I, страни. 233-34, став 37; *Тома против Луксембург*, бр. 38432/97, став 45, ЕСЧП 2001-III; и *Коломбани и други против Франција*, бр. 51279/99, став 55, ЕСЧП 2002-V).

94. Во врска со ова треба да се забележи декс статијата во прашање главно содржела информации за управувањето со јавните средства од страна на одредени локално избрани претставници и јавни функционери, и особено одредени нерегуларности наводно извршени со потпишувањето на договор за партнерство помеѓу државните власти и приватна компанија во врска со услугата на заплenuвање на незаконски паркирани возила (види став 20 погоре).

95. Ова неспорно е прашање од јавен интерес за локалната заедница кое апликантите имале право да го принесат на вниманието на јавноста преку печатот. Фактот дека истото прашање било покренато од Ревизискиот суд во извештајот изработен по ревизија на градскиот совет од страна на ревизорите на судот (види став 23 погоре) служи само како потврда дека статијата во прашање придонела кон дебата за прашање од интерес на локалното население, кое имало право да добие информација за истото.

96. Во врска со обвинувањето на Владата дека извештајот во прашање бил изнесен приближно цел месец по објавувањето на статијата, Судот би посочил дека улогата на истражните новинари е токму информирање и предупредување на јавноста за такви непожелни општествени случувања што побрзо откако релевантна информација ќе дојде во нивна сопственост. Од статијата е јасно дека во времето кога била напишана апликантите знаеле, ако не за конечниот извештај на Ревизискиот суд тогаш барем за неговата првична верзија (види ставови 23-24 погоре); средствата кои ги искористиле апликантите за да добијат копија од документот во прашање спаѓаат во рамки на слободата на истражување која е својствена во праксата на нивната професија.

97. Судот забележува, како и државните судови, дека статијата во прашање исто така содржела тврдења директно упатени кон г-ѓа Р.М., чие име било испечатено во целост во самиот наслов на статијата и неколкупати повторено во самата статија (види ставови 19-20 погоре).

Овие тврдења пренесувале порака дека таа била вклучена во измамнички дејства со Виналекс. Тие избилувале со злонамерни термини, како што покажува употребата на силни изрази од типот на „измама“ и „низа престапи“ или изјави како „потписниците не можат да тврдат дека има непознавање на

законот, туку само негово намерно прекршување“, „поранешниот заменик-градоначалник ... добивал потплата ... и подмитувал подредени, вклучувајќи ја [Р.М.]“, „Или таа не го познавала законот кога го потпишала договорот, во кој случај е тешко да се разбере како можела во меѓувреме да биде назначена за судија ..., или таа прифатила мито и може во иднина да го стори истото“ или „Иронично е дека претседателот на Судот не презел мерки против неа на основа на тоа дека прифатената сума не била ... доволно висока“ (види ставови 19-20 погоре).

98. Судот повторува дека конзистентно има одлучувано дека, во проценката на постоењето на „итна општествена потреба“ способна да оправда мешање во остварувањето на слободата на изразување, треба внимателно да се разликува помеѓу фактите и вредносните судови. Постоењето на фактите може да се докаже, додека вистинитоста на вредносните судови не е докажлива (види *Де Хас и Гијселс*, цитиран погоре, стр. 235, став 42, и *Харланова против Латвија* (одлука), бр. 57313/00, 3 април 2003).

99. Точно е дека понекогаш, кога се прават обвинувања за однесувањето на трета страна, може да биде тешко, како во разгледуваниот случај, да се направи разлика помеѓу фактички тврдења и вредносни судови. Сепак, дури и вредносниот суд може да биде прекумерен доколку нема фактичка основа која би го поддржала (види *Ерусалим против Австрија*, бр. 26958/95, став 43, ЕСЧП 2001-II).

100. Во разгледуваниот случај, изјавите на апликантите во врска со г-ѓа Р.М. биле главно формулирани со алтернативи („Или таа не го познавала законот ..., или таа прифатила мито“), што може да биде знак дека се работи за вредносен суд. Сепак, мора да се заклучи од разгледувањето на импутациите во прашање во контекст на статијата во целост, вклучувајќи го и цртежот кој ја дополнува, дека тие содржеле обвинувања за конкретно однесување од страна на г-ѓа Р.М., имено дека таа била соучесник во потпишувањето на противзаконски договори и дека прифаќала мито. Изјавите на апликантите им порачуваат на читателите дека г-ѓа Р.М. се однесувала на нечесен и себичен начин, и имало веројатност да направат тие да поверуваат дека „измамата“ за која биле обвинети таа и поранешниот заменик градоначалник и митото кое тие наводно го примиле биле воспоставени и неоспорни факти.

101. Иако улогата на печатот со сигурност опфаќа должност да ја извести јавноста кога има информација за возможна злоупотреба од страна на локално избраните претставници и јавни функционери, чинот на директно обвинување на конкретни поединци со спомнување на нивните имиња и работни места им налага обврска на пликантите да обезбедат доволна фактичка основа за нивните тврдења (види *Лешник против Словачка*, бр. 35640/97, став 57 *in fine*, ЕСЧП

2003-IV, и *Видес Аизсарџибас Клубс против Латвија*, бр. 57829/00, став 44, 27 мај 2004).

102. Ова било особено точно бидејќи обвинувањата против г-ѓа Р.М. биле толку сериозни што би ја направиле кривично одговорна, како што, впрочем, забележал Врховниот суд во неговата пресуда од 9 јули 1996 (види став 45 погоре). Треба да се посочи во врска со ова дека остварувањето на слободата на изразување носи со себе должности и одговорности, и дека безбедноста што им ја обезбедува Членот 10 на новинарите подлежи на условот дека тие дејствуваат со добра намера и со цел да обезбедат точни и основани информации во согласност со новинарската етика (види *Радио Франс и други против Франција*, бр. 53984/00, став 37, ЕСЧП 2004-II; *Коломбани и други*, цитиран погоре, став 65; *Харланова*, цитиран погоре; и *МекВикар против Обединетото Кралство*, бр. 46311/99, ставови 83-86, ЕСЧП 2002-III).

103. Во разгледуваниот случај тоа не било така. По разгледување на сите приложени докази, државните судови одлучиле дека обвинувањата на апликантите против г-ѓа Р.М. претставувале извитоперен приказ на реалноста и не биле основани на вистински факти (види став 40 и 45 погоре). Судот не може да го прифати аргументот на апликантите дека романските судови не се потрудиле активно да ја одредат „правната вистина“ (види став 74 погоре). Напротив, јасно е од фактите на случајот дека засегнатите судови им дозволиле на апликантите соодветно време и услови за подготовка на нивната одбрана (види ставови 26, 30, 32, 33 и 36 погоре), дури дотаму што испратиле покани за да го осигураат нивното присуство (види ставови 26 и 33 погоре).

104. Друг фактор кој мора да носи тежина во разгледуваниот случај е однесувањето на апликантите за време на кривичната постапка против нив. Мора да се забележи, како што тоа го сторил Првостепениот суд на Лехлиу-Гара и Окружниот суд на Калараши (види ставови 38 и 42 погоре), дека апликантите покажале јасен недостаток на интерес за нивното судење, не присуствувајќи на сослушувањата ниту на првиот степен ниту во Окружниот суд, иако биле уредно поканети. Тие не изнеле основа за нивната жалба (види став 42 погоре) и не изнеле докази во ниедна фаза од постапките за да ги поддржат нивните обвинувања или да дадат доволна фактичка основа за нив (види ставови 24 и 27 погоре).

105. Судот забележува, особено, дека апликантите не изнеле копија од извештајот на Ревизискиот суд пред државните судови ниту пак навестиле за време на кривичната постапка против нив дека нивните тврдења биле основани на таков официјален извештај; тие чекори би им дале простор на државните судови да побараат Ревизискиот суд да го приложи документот како доказ во

кривичната постапка, како што Владата правилно посочила (види став 80 *in fine*).

106. Судот не е убеден од аргументот на апликантите дека тие не ги поткрепиле нивните обвинувања поради принципот на заштита на извори. Повторувајќи ја својата досегашна судска практика во интерес на тоа дека заштитата на новинарските извори е еден од темелите на слободата на печатот и дека, без таква заштита, изворите може да бидат одвратени од помагање на печатот во информирањето на јавноста за прашања од јавен интерес (види *Гудвин*, цитиран погоре, стр. 500, став 39, и *Ромен и Шмит против Луксембург*, бр. 51772/99, став 57, ЕСЧП 2003-IV), Судот посочува дека должноста на апликантите да обезбедат цврста фактичка основа за обвинувањата во прашање на никој начин не подразбирала обврска да ги откријат имињата на било кој што им доставил информации кои ги искористиле во пишувањето на нивната репортажа. Понатаму, не делува од доказите приложени пред Судот дека за време на кривичната постапка во целост, или дури на датумот на кој вториот апликант се појавил пред Првостепениот суд (види став 27 погоре), извештајот на Ревизискиот суд на кој очигледно се основала статијата на апликантите бил класифициран документ чие откривање би можело да води до санкции за нив или за нивните извори.

107. Ниту пак можат апликантите да аргументираат дека причините кои ги навеле државните судови кои ги осудиле биле нерелевантни или недоволни, со оглед на тоа дека тие самите не ги поднеле пред судовите во прашање аргументите и доказите на кои се потпираат сега пред Судот (види став 24, 73 и 75 погоре), со тоа одземајќи им ја можноста на тие судови да направат информирана проценка на тоа дали апликантите ги пречекориле границите на прифатлива критика.

108. Судот понатаму забележува дека иако извештајот за кој се работи, со тоа што бил издаден од Ревизискиот суд, може да се смета за цврста и веродостојна фактичка основа за обвинувањата во врска со законитоста на договорот за партнерство помеѓу градските власти и Виналекс (види, *mutatis mutandis*, *Коломбани и други*, цитиран погоре, став 65, и *Бладет Тромсе и Стенсас*, цитиран погоре, став 68), во него не се спомнува, дури ни навестува, ништо за наводната неискреност на поранешниот заменик-градоначалник и г-ѓата Р.М., ниту пак за нивното прифаќање мито за да го потпишат таквиот договор.

109. Што се однесува на начинот на кој властите се справиле со разгледуваниот случај, Судот забележува дека романските судови целосно препознале дека тој вклучува конфликт помеѓу правата на апликантите, како претставници на медиумите, да споделуваат информации и идеи, и правото на г-

ѓа Р.М. на заштита на нејзиниот углед и достоинство (види став 91 погоре). Основајќи се на доказите приложени пред него, Судот смета дека основата на која се потпирале домашните судови за да ја оправдаат осудата на апликантите била релевантна и доволна.

110. Во врска со маргината на уважување која им се остава на Државите договорнички за ваквите прашања, Судот смета дека во околностите на случајот домашните власти имале право да го сметаат за неопходно ограничувањето на остварувањето на правата на апликантите на слобода на изразување и дека осудата за навреда и клевета на апликантите според тоа исполнувала „итна општествена потреба“. Она што останува да се одреди е дали мешањето за кое се работи било сразмерно со легитимната цел кон која се стремело, со оглед на наметнатите санкции.

(ii) Сразмерност на санкцијата

111. Природата и строгоста на наметнатите казни се факторите кои се земаат предвид при проценката на сразмерноста на мешањето во слободата на изразување која ја гарантира Членот 10 (види *Џејлан против Турција* [ГС], бр. 23556/94, став 37, ЕСЧП 1999-IV; *Тамер против Естонија*, бр. 41205/98, став 69, ЕСЧП 2001-I; *Скаука против Полска*, бр. 43425/98, ставови 41-42, 27 мај 2003; и *Лешиник*, цитиран погоре, ставови 63-64). Судот мора исто така да употреби најголемо внимание кога мерките преземени или санкциите наметнати од страна на државните власти се такви што го одвраќаат печатот од заземање дел во дискусијата на теми од легитимен јавен интерес (види *Јерсилд против Данска*, пресуда од 23 септември 1994, Серија А бр. 298, страни 25-26, став 35).

112. Во разгледуваниот случај, освен што им било наредено да ѝ исплатат на г-ѓа Р.М. одредена сума за нематеријална штета, апликантите биле осудени на седуммесечна моментална затворска казна и им било забрането да остваруваат одредени граѓански права и да работат како новинари една година (види став 37 погоре). Овие санкции несомнено биле многу строги.

113. Иако на Државите договорнички им се дозволува, или дури им се бара, според позитивните обврски под Членот 8 од Конвенцијата (види став 91 *in fine* погоре) да го регулираат остварувањето на слободата на изразување за да осигураат соодветна законска заштита на угледот на поединците, тие не смеат тоа да го прават на начин кој неоправдано ги одвраќа медиумите од исполнување на нивната улога на известување на јавноста за јасна или сомничена злоупотреба на јавната моќ (види став 93 погоре). Постои ризик истражните новинари да не се чувствуваат слободни да известуваат на теми од општ јавен интерес - како сомничени нерегуларности во доделувањето на јавни

договори на комерцијални ентитети - доколку постои ризик, како една од стандардните санкции кои може да се наметнат за неоправдани напади на угледот на физичките лица, да бидат осудени на затворска казна или на забрана за вршење на нивната професија.

114. Смрзнувачкиот ефект што го има стравот од ваквите санкции на остварувањето на новинарската слобода на изразување е очигледен (види, *mutatis mutandis*, *Виле против Лихтеништајн* [ГС], бр. 28396/95, став 50, ЕСЧП 1999-VII; *Никула против Финска*, бр. 31611/96, § 54, ЕСЧП 2002-II; *Гудвин*, цитиран погоре, стр. 500, став 39; и *Елци и други против Турција*, бр. 23145/93 и 25091/94, став 714, 13 ноември 2003). Овој ефект, кој е штетен по општеството во целост, исто така е фактор кој придонесува на сразмерноста, и со тоа на оправданоста, на санкциите наметнати врз моменталните апликанти, кои, како што Судот утврдил погоре, имале неоспорно право да го свртат вниманието на јавноста кон прашањето на потпишувањето на договорот за партнерство помеѓу државните власти и приватната компанија за која се работи (види ставови 94-95 погоре).

115. Иако изрекувањето казни во принцип е работа на државните судови, Судот смета дека наметнувањето на затворска казна за медиумски престап би било компатибилно со слободата на изразување на новинарите како што ја гарантира Членот 10 од Конвенцијата само во исклучителни случаи, како кога биле сериозно повредени други основни права, како, на пример, во случај на говор на омраза или поттикнување на насилство (види, *mutatis mutandis*, *Феридун Јазар против Турција*, бр. 42713/98, став 27, 23 септември 2004, и *Сирек и Издемир против Турција* [ГС], бр. 23927/94 и 24277/94, став 63, 8 јули 1999). Во врска со ова, Судот ги забележува неодамнешните законодавни иницијативи од страна на романските власти, кои воде до отстранување на делото навреда од Кривичниот законик и укинување на затворските казни за клеветата (види став 57 погоре).

116. Околностите на разгледуваниот случај - класичен случај на клеветата на поединец во контекст на дебата на тема од легитимен јавен интерес - не претставуваат било какво оправдување за наметнатата затворска казна. Таквата санкција, по самата своја природа, неизбежно би имала смрзнувачки ефект, и фактот дека апликантите не ја отслужиле таа затворска казна не го менува тој заклучок, со оглед на тоа дека поединечните помилувања кои ги добиле се мерки кои подлежат на правото на дискреција на Претседателот на Романија; понатаму, иако таков чин на помилување ги ослободува осудените лица од извршувањето на казната, тој не ја поништува нивната осуда (види став 50 и 60 погоре).

117. Понатаму, затворската казна наметната на апликантите била придружена од наредба која ги дисквалификува од остварување на сите граѓански права на кои се однесува Членот 64 од Кривичниот законик (види став 58 погоре). Точно е дека понатамошните одложувања на спроведувањето одобрени од Јавниот обвинител (види став 48 и 49 погоре) значеле дека апликантите не претрпеле последици во пракса од оваа секундарна казна, која била укината како последица на претседателското помилување, во согласност со релевантното државно законодавство (види став 50 *in fine* погоре). Сепак, опстојува фактот дека таквата дисквалификација - која според романскиот закон автоматски може да се примени на било кој што отслужува затворска казна, без разлика на престапот поради кој таа била наметната како главна казна, и не подлежи на ревизија од страна на судовите во врска со потребата од истата (види, *mutatis mutandis*, *Сабоу и Пиркалаб против Романија*, бр. 46572/99, став 48, 28 септември 2004) - била особено несоодветна во разгледуваниот случај и не била оправдана од природата на престапите за кои апликантите биле кривично одговорни.

118. Што се однесува на наредбата која им забранува на апликантите да работат како новинари една година, која, притоа, не била укината, Судот повторува дека превентивни ограничувања на активностите на новинарите бараат највнимателно испитување од негова страна и се оправдани само во исклучителни околности (види, *mutatis mutandis*, *Здружение Екин*, цитиран погоре, став 56 *in fine*). Судот смета дека, иако не делува од околностите на случајот дека санкцијата во прашање имала било какви последици по апликантите во пракса (види став 51-52 погоре), таа била особено строга и во никој случај не била оправдана само од ризикот на повторен престап од страна на апликантите.

119. Судот смета дека со забранувањето на апликантите да работат како новинари како превентивна мерка со општ опсег, иако била временски ограничена, домашните судови го прекршиле принципот дека печатот мора да биде во можност да ја исполни улогата на јавен чувар во демократското општество.

(iii) Заклучок

120. Иако мешањето на државните власти во правото на слобода на изразување на апликантите можело да се оправда со грижата за остварување на рамнотежа помеѓу повеќето спротивставени интереси во прашање, кривичната санкција и придружните забрани кои им биле наметнати од државните судови

биле очигледно несразмерни во нивната природа и строгост со легитимната цел која требало да ја оствари осудата на апликантите за навреда и клевета.

121. Судот заклучува дека домашните судови во разгледуваниот случај отишле подалеку од она што би сочинувало „потребно“ ограничување на слободата на изразување на апликантите.

122. Според тоа постоела повреда на Членот 10 од Конвенцијата.

III. ПРИМЕНА НА ЧЛЕН 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

123. Членот 41 од Конвенцијата гласи:

„Ако Судот оцени дека постои повреда на Конвенцијата или на нејзините протоколи, и ако внатрешното право на заинтересираната Висока страна договорничка овозможува само делумно отстранување на последиците на таа повреда, Судот и дава на оштетената страна, доколку е потребно, правично задоволување.“

A. Штетата

124. Првиот апликант побарал да му се доделат 2.537,65 американски долари (USD) (2.108 евра (EUR)) како материјална отштета произлегувајќи од губитокот на приход помеѓу 14 април 1997, кога бил прекинат неговиот договор за работа, и 7 февруари 2000, кога бил вработен од друга медиумска компанија.

Вториот апликант побарал USD 2.445,10 (EUR 2.033), еднакво на сумата од 25.000.000 леи, кои на апликантите им било наредено заеднички или поединечно да ѝ ги исплатат на г-ѓа Р.М., но кои всушност ги исплатил само тој.

125. Апликантите исто така побарале USD 100.000 поединечно (EUR 83.151) како нематеријална отштета произлегувајќи, како што поднеле, од менталното страдање предизвикано од значајната затворска казна која им била изречена, од влијанието врз нивниот углед и кариера, и од стресот поврзан со несигурноста која ја искусувале повеќе од година по нивната осуда, бидејќи нивната затворска казна можела да биде спроведена во било кој момент.

126. Владата поднела дека надоместокот доделен на првиот апликант не треба да покрива ништо повеќе од неговиот изгубен приход додека му било забрането да ја врши својата професија, односно од 22 ноември 1996 до 22 ноември 1997. Таа немала приговори за барањето за материјална отштета на вториот апликант.

127. Таа сметала, сепак, дека не треба да им се додели надоместок на апликантите за нематеријална отштета. Аргументирајќи дека осудата на вториот апликант немала ефект врз неговиот углед и кариера, земајќи предвид дека бил избран за член на романскиот парламент и за градоначалник на Констанца, таа

поднела дека пресудата на Судот сама по себе треба да претставува доволен правичен надоместок.

128. Што се однесува на барањето на првиот апликант за губиток на приход, Судот согледува дека немало воспоставено директна последична врска помеѓу наводниот губиток и пронајдената повреда на Членот 10 од Конвенцијата. Особено, неговото отпуштање на 14 април 1997 било последица на скратување на персоналот од страна на неговиот работодавец (види став 51 погоре) и тој не поднел никаков доказ дека се обидува неуспешно да најде друга работа пред да истече забраната. Според ова, Судот не може да му го дозволи барањето.

129. Со оглед на неговиот заклучок дека осудата на апликантите можела да се смета за „неопходна во едно демократско општество“ за да се оствари рамнотежа помеѓу разните спротивставени интереси во прашање доколку кривичната санкција и додатните забрани не биле очигледно несразмерни (види ставови 120-21 погоре), Судот исто така не е во можност да го одобри барањето на вториот апликант за надоместување на сумата која државните судови му побарале да ја исплати на повредената страна за нематеријална отштета.

130. Имајќи ги предвид околностите на случајот, Судот смета дека пронаоѓањето повреда на Членот 10 од Конвенцијата само по себе претставува доволен правичен надоместок за секоја нематеријална штета што ја претрпеле апликантите.

Б. Трошоци и издатоци

131. Апликантите побарале надоместување на трошоцие и издатоците настанати во постапката пред државните судови и пред Судот, без да именуваат сума или да поднесат документи кои би го поддржале барањето. Тие оставиле на дискреција на Судот да ја одреди сумата која ќе им биде доделена под оваа точка.

132. Владата во принцип немала приговор за ова барање, доколку бидат изнесени потребните документи за поддршка.

133. Судот повторува дека под Член 41 од Конвенцијата тој ќе ги надомести само трошоците и издатоците кои се покажало дека настанале вистински и со потреба и ако побараната сума е разумна. Понатаму, Правилото 60 став 2 од Правилникот на Судот одредува дека наброени особености за било кое барање направено според Членот 41 од Конвенцијата мора да се поднесат, заедно со релевантните документи или ваучери, и доколку истите ги нема Судот може да го одбие барањето делумно или целосно (види, на пример, *Видес Аизсарџибас Клубс*, цитиран погоре, став 56).

134. Во разгледуваниот случај, Судот согледува дека апликантите не го поддржале нивното барање на никаков начин, бидејќи тие ниту ги навеле нивните трошоци ниту поднеле било какви документи за поддршка. Според тоа тој одлучува да не им додели ништо под оваа точка.

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ

1. Одлучува едногласно дека постоела повреда на Членот 10 од Конвенцијата;
2. Одлучува со шеснаесет гласови спрема еден дека пронаоѓањето повреда сочинува само по себе доволен правичен надоместок за секоја нематеријална штета што ја претрпеле апликантите;
3. Ги отфрла со шеснаесет гласа спрема еден остатокот од барањата на апликантите за правичен надоместок.

Пресудата е изработена на англиски и на француски, и изречена на јавна расправа во Зградата на човековите права во Стразбур, на 17 декември 2004.

Пол МАХОНИ
Секретар

Луциус ВАЛДХАБЕР
Претседател

Во согласност со Членот 45 став 2 од Конвенцијата и Правилото 74 став 2 од Правилникот на Судот, следните засебни мислења се додадени на оваа пресуда:

- (а) согласно мислење на г-дин Кабрал Барето придружено од г-дин Рес и г-дин Бирсан;
- (б) делумно спротивставено мислење на г-дин Коста.

Л.В.
П.Ц.М.

СОГЛАСНО МИСЛЕЊЕ НА СУДИЈАТА КАБРАЛ БАРЕТО ПРИДРУЖЕН ОД СУДИИТЕ РЕС И БИРСАН

(Превод)

Го делаам ставот на мнозинството дека Големиот судски совет има право да го разгледува овој случај во целост и во врска со обајцата апликанти, но имам потешкотии да се согласам со целото образложение.

Според мене, значаен фактор е дека г-дин Мазаре го поддржал и прифатил барањето за упатување кон Големиот судски совет направено во негово име од страна на г-дин Кумпана.

Сепак, доколку мнозинството сака да каже во став 68 од пресудата дека кога има повеќе апликанти, доставувањето на случајот му дава на Големиот судски совет да ги разгледува сите страни од апликацијата кои ги разгледал Судскиот совет (види став 66), не сум во можност да се согласам.

Според мене, треба да се прави разлика помеѓу случаи во кои има само еден апликант и случаи во кои има повеќе од еден.

Кога има само еден апликант, упатувањето кон Големиот судски совет на барање од страните - Државата или апликантот - повлекува разгледување на апликацијата во целост, дури и ако барањето се однесува само на одредени делови или поплаки (види *К. и Т. против Финска* [ГС], бр. 25702/94, ЕСЧП 2001-VII).

Кога има повеќе апликанти и барањето за упатување го поднесува еден од нив, сметам дека Големиот судски совет не може да ги разгледува поплаките на друг апликант против негова или нејзина волја освен ако темата на случајот е нераздвојно поврзана со сите апликанти (кои морале да бидат споени како котужители во истата постапка).

Се чини тешко да се застане зад тврдењето дека сите апликанти се во таква положба на нераздвојност и дека нивните интереси не можат да се разгледуваат засебно.

Во такви околности, Судот секогаш дозволувал случаите да се решаваат во поглед на еден од апликантите; на пример, ништо не спречува еден од апликантите да стаса до пријателска спогодба со Државата, притоа затворајќи ја својата апликација, додека постапката продолжува понатаму со цел да се разгледаат жалбите на другите апликанти.

Доколку точно го имам протолкувано ставот 67 од пресудата, мнозинството смета дека според Член 37 став 1 од Конвенцијата Големиот судски совет може да ги разгледа жалбите на апликант кој не ја побарал неговата интервенција.

Според мене, такво толкување е преопсежно. Можноста за продолжување на испитувањето всушност подлежи на условот дека апликацијата била отфрлена од списокот поради една од причините воспоставени во првиот став од Членот 37.

Откако Судскиот совет ќе ја донесе својата пресуда, која Државата ја прифаќа, Големиот судски совет мора да се ограничи на испитување на апликацијата од страна на апликантот кој побарал случајот да биде упатен кон него.

За останатите апликанти, пресудата на Судскиот совет ќе стане конечна во согласност со Член 44 став 2.

Точно е дека пресудите на Судскиот совет и на Големиот судски совет може да се разликуваат, што резултира со различни правни решенија применети на истата ситуација,

Сепак, тоа исто така може да се случи и во други околности, на пример кога одредени апликанти постигнуваат пријателска спогодба додека други конечно стасуваат до одлука дека не постоела повреда.

Решението за кое јас се залагам, и покрај ризикот од различноста на одлуките на Судскиот совет и на Големиот судски совет, е единственото кое може да осигура следење на сите принципи кои ги уредуваат постапките пред Судот, како оние на еднаквост на оружјето и адверсарна постапка.

Тешко е да се види како Големиот совет може да одлучува за „случајот“ на лице кое нема аплицирано да биде дел од постапката пред него без да ги прекрши принципите кои мора да бидат почитувани во секој случај.

ДЕЛУМНО СПРОТИВСТАВЕНО МИСЛЕЊЕ НА СУДИЈАТА КОСТА

(Превод)

Се согласувам со пресудата на Големиот судски совет, која ја сметам за одлична. Освен по едно прашање: одбивањето на барањата за правичен надоместок на апликантите.

Судот смета дека не е потребно да се додели никаква сума за материјалната штета, иако вториот апликант ѝ исплатил отштета на г-ѓа Р.М. А сепак, како правило, Судот ги зема предвид сите суми исплатени на основа на судски одлуки, од страна на апликантот на неговиот или нејзиниот противник, и обично ѝ наредува на Државата која одговара да ги надомести истите бидејќи била воспоставена последична врска (види, на пример, *Никула против Финска*, бр. 31611/96, став 63, ЕСЧП 2002-II).

Судот исто така одлучи дека пронаоѓањето на повреда на Конвенцијата претставува доволен правичен надоместок за нематеријалната штета. Точно е дека Судот често, но не секогаш, доаѓал до ваква одлука (види, на пример, *Нилсен и Јонсен против Норвешка* [ГС], бр. 23118/93, став 56, ЕСЧП 1999-VIII, и, спротивно на тоа, *Никула*, цитиран погоре, став 65), додека пак во случаи за долготраењето на постапките, спротивно на ова, систематски се доделувале суми на апликантите како нематеријална отштета, заради „немирот“ и „страдањето“ предизвикани од неразумната должина на постапката. Може да се постават прашања за ваквата строгост кога се работи за повреда на основно право и ваквата великодушност кога се работи за процедурален прекршок (види, во врска со ова, спротивставените мислења во *Ди Мауро против Италија* [ГС], бр. 34256/96, ЕСЧП 1999-V). Исто така може да се согледа дека во разгледуваниот случај апликантите, на кои им била изречена затворска казна, несомнено претрпеле чувства на немир, или дури страдање, барем до тогаш кога им било дадено претседателското помилување, кое, притоа, не им ги ни поништило секундарните казни.

Судот за крај одлучи да не им додели никаков надоместок на апликантите за трошоците и издатоците, и покрај фактот дека имале правни застапници пред домашните судови и пред Големиот судски совет. Точно е дека оставиле на дискреција на Судот да ја одреди количината која ќе биде доделена под оваа точка (види став 131 од пресудата). Судот едноставно согледа дека тие не го оправдале барањето. Но може лесно да се претпостави, на правична основа, дека

некои од трошоците настанале со потреба, и да се дозволи барањето, доделувајќи им на апликантите паушална сума, како што често се случува.

Накратко, апликантите добиле само платонски надоместок, или Пирова победа (во зависност од тоа дали претпочитаат слики од атенската филозофија или од антички Епир). Без разлика на нивното однесување, мене ова ми делува некако прекумерно: повторно, на жалителите кои ги изгубиле сите случаи пред државните судови речиси секогаш им се доделуваат значајни суми според Членот 41 од Конвенцијаа, дури и ако тие прикажале одолговлекувачки однос или дејствувале со лоша намера. Сметам дека ова само по себе претставува оправдување за несогласување (дури и како малцинство од еден!) со точките 2 и 3 од оперативните одредби.